

Kommenttipuheenvuoro:
**Apteekin rooli osana sosiaali- ja
terveyspalvelujärjestelmää – lääkepoliittinen
tutkimus kehittämisen tukena**

Leena Reinikainen

Kehittämisasiantuntija, proviisori

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea

21.3.2023

”Mikään ei ole niin varmaa kuin muutos”

- Suomessa on tehty viimeaikoina useita apteekkien toimintaa ja lääkkeiden hinnoittelua koskevia muutoksia.
- Yksittäisen muutoksen vaikutusten seuraaminen on helpompaa/ luotettavampaa kuin useiden merkittävien samanaikaisten muutosten arviointi.
- Vaiheittainen uudistaminen voi antaa vaikutelman muutosten riittämättömyydestä ja hitaudesta.

”Hyvin suunniteltu on puoliksi tehty”

Suunnitelmallinen lääkeasioiden uudistaminen on käynnissä
www.stm.fi/laakeasioiden-uudistus

- Uudistuksen tavoitteena on parantaa lääkehuollon kustannustehokkuutta, varmistaa lääkitysturvallisuus ja -neuvonta sekä palveluiden sujuvuus, saatavuus ja saavutettavuus.
- Toimenpiteet ulottuvat usealle hallituskaudelle.

”Lääkehoidot ovat keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon kokonaisuutta sekä terveydenhuollon palveluvalikoimaa. Yhteisenä tavoitteena on lääkkeiden järkevä käyttö ja kustannusten hallinta. Lääkehoitoa ja lääkehuoltoa onkin kehitettävä kokonaisuutena ja siten, että ne nivoutuvat nykyistä paremmin yhteen muiden terveydenhuollon palveluiden kanssa”

Lääkeasioiden uudistuksen sidosryhmätilaisuus 16.2.2023, sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen

”Kaikki mitä kannattaa tehdä, kannattaa tehdä hyvin”

Lääkeasioiden tiekartan toteuttaminen koostuu kolmesta kokonaisuudesta

- **Lääkehoidon ohjauksen ja rahoituksen kehittäminen**
 - Tavoitteena on lääkkeiden järkevä käyttö ja kustannusten hallinta.
- **Tiedonhallinnan ja digitaalisten työvälineiden kehittäminen**
 - Tavoitteena on tiedon parempi saavutettavuus ja sen oikea-aikainen ja tietoturvallinen käyttö.
- **Apteekkitalouden ja lääkkeiden jakelun kehittäminen**
 - Tavoitteena on pienentää apteekkijärjestelmän osuutta lääkehoidon kustannuksissa.
 - Lääkkeiden saatavuus, palveluiden saavutettavuus tai rationaalisen lääkehoidon toteutuminen eivät kuitenkaan saa vaarantua.
 - Tarkoituksena on määritellä lääkkeiden vähittäisjakelun tavoite ja tehtävät, ja selvittää niiden pohjalta kehittämistarpeet.

Apteekkilauden uudistaminen edellyttää toiminnan tarkastelua kokonaisuutena

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:6

- Apteekkitoiminnalle on julkinen palveluvelvoite, minkä takia avohoidossa käytettävien lääkkeiden jakelun **vahva sääntely** on perusteltua.
- Lääkkeiden vähittäisjakelun tulee tukea asiakkaiden **rationaalisen eli järkevän lääkehoidon toteutumista yhteistyössä** sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa.
- Lääkkeiden vähittäisjakelun ja siihen liittyvien palveluiden tulee olla **turvallisesti, laadukkaasti sekä kustannustehokkaasti** järjestettyjä.
- Lisäksi lääkkeiden ja palveluiden saatavuus tulee turvata **yhdenvertaisesti** koko maassa.
- Lääkkeiden etämyynnillä tuetaan ja täydennetään lääkkeiden vähittäisjakelua sekä edistetään osaltaan lääkkeiden saatavuutta.
- Apteekkijärjestelmän uudistamista tulee valmistella **terveyspoliittisista lähtökohdista** asiakkaita ja yhteiskuntaa hyödyttävänä hallittuna kokonaisuutena.
- **Jatkotoimenpide-ehdotukset** seuraaville hallituskausille.

Tietojohtaminen ja tietopohja

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:11

- Tavoite on kehittää rationaalisen lääkehoidon ja lääkehuollon järjestämisen dataperustaista ohjausta ja päätöksentekoa.
- Fimean selvitys sisältää toimintamalliehdotukset, jotka kohdentuvat sekä kansallisen tason että hyvinvointialueiden toimintaan ja tietoihin.
- Ajantasainen, tutkimukseen ja luotettavaan dataan perustuva tietopohja
 - Luotettavat vaikutusarviot - päätöksenteko

Lääkehuollossa katse käännettävä todellisiin ongelmiin

HS mielipide Fimean ylijohdaja Eija Pelkonen 6.2.2023

www.hs.fi/mielipide/art-2000009368036.html

- Lääkeasiat näyttäytyvät julkisessa keskustelussa valitettavan usein väittelynä apteekkilupajärjestelmästä, ja todelliset ongelmat jäävät huomiotta.
- **Tärkeämpää olisi keskustella**
 - lääkkeiden epätarkoituksenmukaisesta käytöstä
 - lääkehoitojen puutteellisesta ohjauksesta
 - annettujen lääkitysohjeiden noudattamatta jäämisestä
 - lääkitysturvallisuusongelmista
 - ja erityisesti iäkkäiden henkilöiden lääkehoitojen kokonaishallinnan puutteesta
- Hallitsemattomat lääkehoitokokonaisuudet lisäävät terveydenhuollon kuormitusta ja kustannuksia, lääkejäte ympäristökuormitusta.
- **Apteekeissa olevaa asiantuntijuutta** ei ole varaa jättää hyödyntämättä.
- Lääkehuoltoa tulisikin osaoptimoinnin sijaan **kehittää kokonaisuutena tutkittuun, ajantasaiseen tietoon perustuen ja olennaiseen keskittyen.**

Mitkä ovat lääkehuollon todelliset haasteet?

julkaistu Sic! verkkolehdessä 21.2.2023

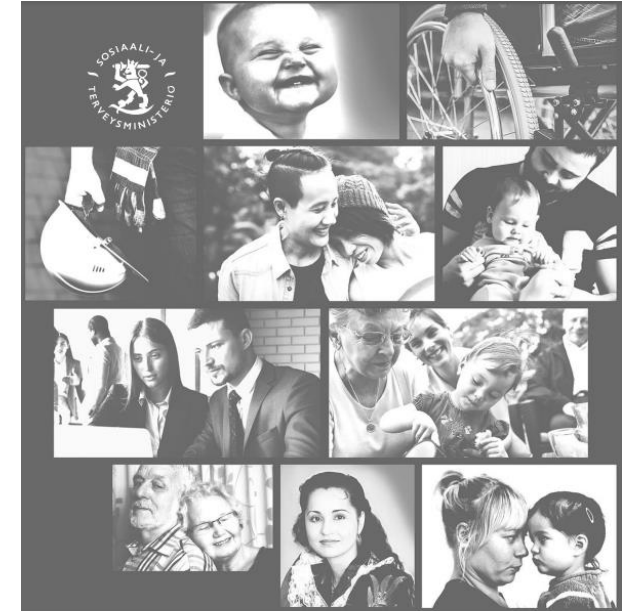
- Rationaalisen lääkehoidon puutteellinen toteutuminen
- Lääkehoitojen turvallisuuden ja jatkuvuuden varmistaminen
- Lääkehoitojen alati kasvavat kustannukset
- Lääkehoitopäätöksiin ja tiedolla ohjaukseen käytettävissä oleva tietopohja
- Tiedonkulku eri toimijoiden välillä
 - Hoitoon sitoutuminen
 - Lääkkeiden virheellinen käyttö
 - Lääkejäte
 - Hallitsemattomat lääkehoitokokonaisuudet
 - Kuormittaa ympäristöä sekä terveydenhuoltoa ja aiheuttaa turhia kustannuksia
- Lääkkeiden saatavuushäiriöt ovat globaali, kasvava ongelma, jota emme pysty ratkaisemaan vain kansallisilla toimenpiteillä.

Lääkkeiden vähittäisjakelu ja apteekkijärjestelmät Euroopassa

Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja julkaisuja 25:2022

- Uudistuksien yhteydessä tärkeää **ottaa opiksi muiden maiden muutoksista ja kokemuksista**
 - Fimean selvitys Suomesta ja kymmenestä muusta Euroopan maasta
- **Osa-alueet:** Apteekkien omistajuus, henkilökuntarakenne, aukioloajat, tuotevalikoima, lääkeneuvonta, lääkkeiden myyntikanavat ja -paikat, apteekkien palvelut ja näihin liittyvä lainsäädäntö
- Lääkkeiden vähittäisjakelun järjestäminen on **kansallisen lainsäädännön piirissä**
 - Merkittävimmät erot liittyivät apteekkien omistajuuteen ja lääkkeiden sallittuihin myyntikanaviin

Lääkkeiden vähittäisjakelu ja apteekkijärjestelmät Euroopassa

Selvitys Suomesta ja kymmenestä muusta Euroopan maasta

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN RAPORTTEJA JA MUISTIOITA 2022:25

”Asioiden tekemiseen hyvin menee vähemmän aikaa kuin siihen, että selittelee miksi se tehtiin huonosti”

- Apteekkitoiminnan ja muun lääkehuollon kehittäminen edellyttää **todellisten haasteiden tunnistamista ja kattavaa ajantasaista tietopohjaa**
- Lääkehuollon keskeiset haasteet eivät ole lääkejakelujärjestelmästä johtuvia, eikä niitä siten voida ratkaista apteekkien sääntelyä purkamalla.
- **Muutosten huolellinen valmistelu ja vaikutusarviointi**
 - Millaisille muutoksille on olemassa tarvetta?
 - Mitkä ovat muutosten tavoitteet ja keinot saavuttaa ne?
 - Mitkä ovat muutosten vaikutukset?
 - Mitkä ovat muutosten kustannukset?
 - Onko tehdyillä muutoksilla mahdollista saavuttaa asetetut tavoitteet?

Kiitos mielenkiinnosta!

leena.reinikainen(at)fimea.fi